

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

EKİM 1972

SAYI 100

CİLT : 17

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi Telefon : 18500 — 18504

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Telefon : 14 489

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyl sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın lade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; /çtimai ve Siyasi felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

CİLT : XVI

SAYI 100
EKİM 1972

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ

İSTANBUL

SUHA AKSOY
GÜROL BAHADAN
MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
AYHAN BERMEK
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
ÂLİ DİNÇÇAĞ
MEHMET EMANET
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN
ANKARA
ORHAN BULDAÇ
OKTAY EMED
NACİ SARİEYYÜBOĞLU

Sahibi : Cemiyet Adına NİHAT BATUR

Yazı İşleri Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Müdürü : İLKER BİRDAL

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Mamul İhracat Organizasyonu S. Nihat GÜVENAL
9. Sosyal Güvenlik ve Sosyal Adalet Orhan BULDAÇ
15. Et Problemi Ekrem GÜRCAN
18. Türkiyede İnşaat İstatistikleri Ali TOPALOĞLU
21. Toprağa Bağlı Ekonomilerde Kentlere Bağlı Ekonomiler Arasında İlişkiler ve Olanaklar Orhan ERDENEN
33. Ayın İktisadî, Mali Hukukî ve Sosyal Mevzuatı Mehmet EMANET

Derginin Sesi !.

Sevgili Okuyucularımız,

Milli ekonomimizi baskısı altına alan enflasyonun fiyat hareketleri, ücret sipiralinin artma yönünde etkilediğini görmekteyiz. Siyasi atmosferin gayri müsait olmasına rağmen, geçim şartlarının ağırlığı karşısında sendikaların greve gitmekten başka çare bulamadıkları gözden kaçmamaktadır. Bütün ekonomik ve siyasi çevreler fiyat artışlarını önlemeyi ekonominin gelişmesi için şart saymaktadır.

Memleketimizde son senelerde enflasyonu körükleyen faktörleri dört noktada toplayabiliriz.

- Yurt dışı fiyat hareketlerinin memleketimizi etkilemesi.
- Her sene devamlı olarak artan ve büyük açıklar veren bütçe.
- Yükselme temayülünden kurtulamayan ve siyasi nedenlerin geniş ölçüde etkisi altında kalan taban fiyatları.
- Ücret ve fiyat artışları.

Hiç şüphe yokki bu dört faktör içinde, taban fiyatları, en çok siyasi tesirler altında bırakılmıştır.

Taban fiyatları, memleketimiz zirai mahsüller üreticisinin arz elastikiyetinin az oluşu; zirai mahsüller talep elastikiyetinin ise arzına nisbetle fazla oluşu karşısında sosyal adalet ilkeleri göz önünde tutularak Devletce izlenen, ekonomik temellere oturtulması gereken bir politikadır. Fakat vakit vakit zirai mahsül taban fiyatlarına siyasi yönden etki yapılması neticesi milli ekonomimiz geniş ölçüde zarara uğramıştır.

Taban fiyatları üzerinde yapılacak operasyonların zirai mahsül üreticilerinin girdileri düşünülmeden tatbik sahasına konması olumsuz sonuçlar verir. İstikrar politikasının bir aracı olarak düşünülen taban fiyatları uygulamasında üreticinin girdilerinin de fiyatlarının artırılmasına dikkat etmek bir zaruretin ifadesidir. Prensib olarak taban fiyatlarının dünya fiyatları ve memleketimizin iktisadi bünyesi göz önünde tutularak ayarlanması gerçekçi bir tutum olur.

Taban fiyatlarını politik oyunların sahası haline getirmek hiç bir vatan severin düşünemeyeceği bir yol olmalıdır. Türk çiftçisinin ve üreticisinin sıhhatli bir fiyat politikası ile korunmasının şart olduğuna inanmakla beraber, bunun yanında üreticinin konularının bilimsel açıdan incelenerek sonuçlandırılmasının daha uzun ömürlü ve köklü tedbir olacağı kanısındayız.

Sevgi ve Saygılarımızla
İktisat Dergisi

Mamul İhracat Organizasyonu

S. NİHAT GÜVENAL

I — GİRİŞ

İhracat ithalâttan daha zordur. İhracı en güç madde ise sınai mamûldür. Türkiye menşeli mamûller-i dış pazarlarda çetin bir rekabet beklemektedir.

Mamûl ihracı herşeyden önce yaratıcı bir çalışmayı ve uzun vadedi plânlara göre hazırlanılmasını gerektirmektedir.

Mamûl ihraç ederek kısa zamanda büyük kazançlar sağlanmasi mümkün değildir.

Diğer taraftan, dış pazarlarda güvenilir bir satıcı olarak kabul edilen bir mamûl ihracatçısının durumu diğer maddelerin ihracatçı-

larından daha emniyetli ve istikrarlıdır. Özellikle fiyat, kalite ve teslim şartları yönünden dış pazarlarda rekabet edemeyen bir endüstri firmasını, gelecekte daha büyük problemler beklemektedir.

II — MAMÛL İHRACAT İŞLEMLERİ

İhracat-marketingi programlarının organizasyonu, diğer milletlerin politik, ekonomik ve ticarî ilişkilerinin kompleks yönlerine nüfus ederek; onlara uygun etkili marketing programlarının ayrıntılarıyla hazırlanmasını gerektirir.

Tüketici taleplerinin temel

nedenleri bütün dünyada hemen hemen aynıdır.

Endüstriyel alıcılar ise tüketicilerden daha çok birbirlerine benzerler.

Birçok ülkelerde ve özellikle az gelişmişlerde, dağıtım kanalları bilgi nakli yönünden genellikle etkisizdirler.

Dış pazarlardaki satın alma gücünün seviyesi satış geliştirmede kullanılacak cezbedici faktörlerin tayininde önemli rol oynamaktadır.

Bir mamül ihracatçısının yapması gereken işler sırasıyla şöyle özetlenebilir:

A — PAZARLIK BİLMEK

İhraç edebileceği mamüllerle ilgili dış pazarları ve bunların büyüklüğünü saptamak ve ilgilenilen pazarlara diğer memleketlerin ihracatı (mamül, fiyat, kıymet v. b.) hakkında bilgi sağlamak zorunludur.

Her pazardaki talep hacmi ve seyriyle rakiplerin pazar hisseleri ve bunun nedenleri ihmal edilmemesi gereken hususlardır.

İlgilenilen pazarın ihraç edilecek mamül konusundaki alışkanlıkları da çok önemlidir. Mahalli ithalat ve gümrük mevzuatıyla

kambiyo kontrolleri mevcut şekliyle tesbit edildikten sonra değişiklikler devamlı olarak takip edilmektedir.

B — İHRACAT KANALLARINI SEÇMEK

İhracatta kullanılabilecek dağıtım kanalları kıymetlendirilerek en uygun olan seçilmelidir.

1 — Dolaysız ihracat

a — Bir ihracat ünitesi kurup dış ülkelerdeki alıcılara doğrudan doğruya ihracat yapılır.

b — Dış ülkelerde satış ünitesi bulundurulur.

2 — Dolaylı ihracat

a — Türk ihracatçısına satılır.

b — İhracat şirketi aracılığı ile (Komisyon ödemek suretiyle) ihracat yapılır. Bu tip aracı-ihracatçı şirketler yurdumuzda da faaliyettedirler.

c — Dış pazardaki mümessil kanalıyla satılır. Böyle bir mümessil, firma mallarının belirli bir bölgedeki muhtelif ülkelere ihracatında etkili olabilir.

C — DIŞ PAZARLARDA İŞ İLİŞKİLERİNİ KURMAK

Dış pazarlarda mümessil ve yetkili satıcı ile ihracat için zorun-

lu maddeler (ambalaj malzemesi vs.) kaynağı olabilecek firmaları seçmek için yurt dışına giderek yerinde temaslara yapmak en uygun yol olmakla beraber; bu husus yerine getirilemediği takdirde başka yollara da başvurulabilir. Ticaret Bakanlığımızla Dışişleri Bakanlığımızın dış kolları, yabancı konsolosluk ve ticaret ateşelikleri, dış ülkelerdeki meslek teşekkülleri (Ticaret Odaları vs.) ve müşterek Ticaret Odaları ile temas edilmesi ve ticareti, sanayi ve fuar rehberlerinin kullanılması, gereken firma isimlerinin saptanmasında yardımcı olabilirler.

İş ilişkilerinde bulunulması muhtemel firma listesi hazırlandıktan sonra söz konusu firmalar hakkında (şöhreti tecrübesi, mali durum vb.) bilgi toplanmasına çalışılmalıdır.

Bu konuda da Ticaret ve Dışişleri Bakanlıkları dış kollarından faydalanmak mümkündür. Ancak bundan sonra gereken yazışmaların yapılması, daha olumlu sonuçlar sağlar, Yurt dışında beraber çalışılması uygun görülen firmalar saptanırken ihracı düşünülen mamüller veya benzerlerinin ticaretinde tecrübeli ve gereken örgüte sahip olanların seçilmesine dikkat edilmelidir.

D — İHRACATIN YAPILMASI

Özellikle, aracı ihracat şirketiyle çalışılmadığı zaman, ihracat formalitelerinin, ihracatla ilgili kambiyo mevzuatının, satış şekillerinin (CIF - FOB vs.) ve tediye usullerinin (akreditif, vesaik mukabeli vs.) iyi bilinmesi zorunludur.

İhracat ambalajlarının hazırlanmasından sonra, yüklemenin yapılacağı yerdeki gümrük işlemleri için tecrübeli bir gümrük komisyoncusundan faydalanılması gerekmektedir.

E — İHRACATIN GELİŞTİRİLMESİ

Reklâm ve satış geliştirme metod ve araçlarıyla ihracatı arttırmak mümkündür. Ancak gayeye uygun metod, araç ve mesajın nitelikleri memleket ve mamûle göre değişir.

Özellikle ilgilenilen ülkenin dilinde ve onlarda iyi bir etki yapacak şekilde titizlikle hazırlanmış prospektüs ve reklâm broşürleri çok faydalıdır.

III — ENDÜSTRİ MÜESSESELERİNİN İHRACAT ORGANİZASYONU

Mamûl ihracatımızda karşılaşılan güçlüklerin nedenlerinden biri, endüstri müesseselerinin ihracat konusundaki organizasyon yetersizliğidir.

İhracat yapan bir endüstri müessesesinin benimseyeceği ihracat organizasyonu mamûle, ihracat hacmine, firmanın büyüklüğüne ve imkânlarına bağlıdır.

İhracat hacmi ne kadar olursa olsun; kendi mamulünü veya mamulleirni aracısız ihraç eden bir imalâtçı, ihracat işlemlerini ve ihracatla ilgili satış geliştirme faaliyetlerini yürütecek ayrı bir üniteye veya bu görevleri de yapabilecek personele sahip olmak zorundadır. Bu amaçla kullanılmakta olan organizasyon şekillerini aşağıda özetlenen üç ana grupta incelemek mümkündür.

A — MEVCUT ORGANİZASYONDAN FAYDALANMAK

En kolay ve basit yol bu olup, ihracat hacmi büyük veya küçük olan imalâtçılarca kullanıldığı sık sık görülmektedir. Mevcut personelden faydalanılmakta ve ihracat işlerine nezaret edebilecek bir nezaretçi ilâve edilmek suretiyle ihracat işlerinin iç satışlardan ayrı olarak yürütülmesine çalışılmaktadır. Bazen dış satışlar da «Satış Kısmı»nın vazifesi olmakta, fakat bu gibi işler ihracat işlerini iyi bilen elemanlarca yapılmaktadır. İhracatla ilgili diğer fonksiyonlar (muhasabe, sevkiyat, reklâm v.s.) yurt içi faaliyetlerde olduğu gibi ilgili ünitelerce yerine getirilmek-

tedir. Bu şekilde çalışmanın başlıca avantajları ekonomi ve elastikiyettir. Başarılı sonuçlar elde edilmesi ise, ihracat işlerine bakan amirin, diğer ünitelerin ihracat konusunda işbirliğini sağlamasına bağlıdır. Yurt içi şartlarına göre çalışmakta olan kimseleri ihracat hedeflerine yöneltmek sanıldığından daha güç bir iştir.

İhracatla ilgili bütün işlerin ahenkli bir işbirliği halinde yürütülmesi görevinin başarıyla yapılabilmesi için, bazan ihracat ve buna ilişkin işler bir genel müdür muavinine verilmekte ve ihracat müdürü ona karşı sorumlu olmaktadır. Bu gibi hallerde, ihracat müdürünün görevi; ihracatla ilgili politikaları uygulamak, dış yazışmaları yapmak, yurt dışındaki mümessiller ve benzeri araçlarla devamlı temasta bulunmak, dış piyasalardaki gelişmeleri takip etmek ve dış piyasalarda satış geliştirme ve tanıtma faaliyetlerinde bulunmaktan ibaret olmaktadır.

B — BİR İHRACAT ÜNİTESİ ORGANİZE ETMEK

İhracat hacmi çok büyükse veya mevcut personelle ve diğer satışlar meyânında başarıyla yürütülemiyorsa; ihracat işlerinin tamamen yeni ve ihtisasa göre organize edilecek bir üniteye verilmesi gerçeklere daha uygun olur. Bu ye-

ni ünite de ihracatla ilgili satış, reklâm, kredi, sevkiyat, araştırma ve muhasebe gibi işler toplanmak suretiyle yetki ve sorumluluk sınırları kesin olarak saptanabilir. İhracat ünitesi firmanın merkezinde olabileceği gibi, ihracat yönünden daha önemli bir yerde de bulunabilir.

C — ÖZEL BİR İHRACAT MÜESSESESİ KURMAK

Her ne kadar kendi mamüllerini ihraç eden sanayicilerimizin bir ihracat kısmı organize etmekten ileri gitmedikleri görülmekte ise de; holding'lerin kendi gruplarına dahil firmaların mamüllerini ihraç etmek için tüzel kişiliğe sahip yeni müesseseler kurmak yoluna gidecekleri anlaşılmaktadır.

Birçok memleketlerde görülen bu uygulamanın sadece holding'ler değil, büyük endüstri firmalarının da benimsenmesi beklenebilir. Ancak, böyle bir «özel» şirketin ihracat aracı gibi komisyon esasına göre çalışması; ihracat temaslarını yapıp, alıcı bulduktan sonra akreditiflerin her mamülün imalatçısı lehine açılması; tes-cil, gümrük ve kambiyo işlerinin ilgili imalatçı firma adına yapılması memleketimiz şartları yönünden zorunlu görünmektedir.

A. B. D. de ise, bu gibi «özel» ihracat şirketleri ihraç edecekleri

mamülleri «ana şirket» den satın almaktadırlar.

D — İHRACAT ŞİRKETLERİ

Özellikle, kendi bünyesinde bir ihracat ünitesi kuramayan veya etkili bir ihracat çalışması yapamayan ufak ve orta büyüklükteki endüstri firmaları mamüllerini «ihracat şirketleri» aracılığı ile ihraç edebilirler.

Malın mülkiyetini devir almadan, yalnız ihracını sağlamak için aracılık yapan ve bu hizmetlerine karşılık komisyon alan ihracat şirketleri memleketimizde de kurulmaya başlamıştır.

Diğer memleketlerde faaliyette bulunan ihracat şirketlerinin önemli bir kısmında çalışma bölgesi ve konu yönünden ihtisaslaşma görülmekle beraber, birbiriyle ilişkisiz mamüllerin muhtelif bölgelere ihracı için aracılık yapanlar da vardır.

Yurdumuzda mamül ihracı için kurulan bu tip ihracat şirketlerinin sayısı henüz çok az olup, içlerinde belirli bir mamül grubunun ihracı ile meşgul olan olduğu gibi, çok sayıda ve değişik nitelikte mamüllerin ihracı için kurulan da bulunmaktadır.

Yurt dışındaki bu gibi şirketler, ihracatın her safhasında finansman dahil- faydalı olabilmekte

iseler de, Türkiye'de bu konudaki tecrübelerin sonucu hakkında kesin bir karar vermek için vakit çok erkendir.

IV — SONUÇLAR :

Büyük hacimde ihracat yapan firmalar, ihracat işlerinin ayrı bir ünite tarafından yürütülmesini tercih etmektedirler. İç ve dış satışların ayrı müdürlükler halinde örgütlendiği hallerde her iki kısmın amirlerinin aynı sevki idare mercline bağlı olması daha olumlu sonuçlar sağlar.

Bazen satış veya ticaret müdürlüğü bünyesinde bir ihracat ünitesi kurulduğu da görülmektedir. Genellikle, bu uygulama ufak firmalar için daha uygun olmaktadır.

İhracat organizasyonunun bünyesi saptanırken gözönünde tutulması gereken başlıca faktörler şunlardır :

— Firmanın ihracatla ilgili hedef ve politikaları,

— İhraç edilen mamüllerin nitelikleri,

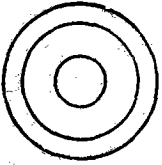
— Firmanın büyüklüğü,

— Kullanılan dağıtım kanalları,

— Firmanın malî olanakları,

— Mamüllerle ilgili pazar veya pazarların özellikleri.

Organizasyon plânının amacı ihracat kısmının, ahenkli bir işbirliği halinde ve verimli bir çalışma ile dış satışların gerektirdiği görevleri en uygun bir şekilde yapmasını sağlamaktır. Özellikle, yeni bir ünite kurulacağı zaman diğer ünitelerle olan ilişkilerin daha büyük bir önemi vardır. Yeni üniteye karşı idareci ve diğer personelin tutum ve davranışları büyük ölçüde bu safhada gösterilecek titizliğe bağlıdır.

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Adalet

ORHAN BULDAÇ

A — G İ R İ Ş :

Anayasamızın 48. maddesi «Sosyal Güvenlik» sorununu ele alarak «Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindendir» hükmünü getirmiştir. Sosyal güvenliğin tüm yurttaşlarımıza hak olarak tanınması, Anayasamızın 2 nci maddesinde milli, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanan Devlet anlayışının doğal sonucu sayılmak gerekir. Sosyal güvenlik anlayışının diğer gerekleri olarak bilinen çalışma hayatının tam çalışma ve sosyal

adalet ilkelerine göre düzenlenmesi, ücretlerde adalet sağlanması, çalışanlara sendika kurmak hakkı, işçilere toplu sözleşme ve grev hakları verilmesi Anayasamızın çeşitli maddelerinde devletin temel nizamının asıl unsurları olarak yer almışlardır.

Sosyal güvenlik, vatandaşların sosyal hayatın ortaya çıkardığı çeşitli risklere karşı sigorta edilmesi olarak tanımlanmakla beraber, bu çağdaş anlayışı dar kalıplar içerisinde ele almaya ve görmeğe olanak yoktur. Bu nedenledir ki, biz, sosyal güvenliğı bir sistem olarak düşünüyor ve bu müesseseyi 15. dihdam sosyal adalet, adil ücret,

sağlık hakkı, hür sendikacılık, grev ve toplu sözleşme hakları ile ilişkili buluyoruz.

Çağımızda toplumsal yaşam biçimi ülkeleri, insanların geleceğini müesseseler kanalı ile teminat altına almak zorunluluğu ile karşı karşıya bırakmıştır. Sosyal güvenlik müessesesinin gelişmesi, bireylerin ekonomik ve toplumsal maliyetlerini yükseltmekte ve bu yönden devlet ve özel kesim de toplumsal nitelikli harcamalarını artırmak zorunda kalmaktadırlar. Bir uygarlık ölçüsü ve göstergesi olarakta değer kazanan Sosyal Güvenlik Sistemi, gelişmiş ülkelerde Devlet harcamalarının önemli bir bölümünü işgal etmekte ve insanların mutluluklarının en büyük etkeni olmaktadır.

Bir Ülkede Sosyal güvenlik ten söz etmenin ilk koşulu, kuşkusuz, istikrarlı bir yaşam düzeninin sağlanmış olmasıdır. Bu sosyal güvenlik gibi çağcıl bir anlayışın ancak, çağdaş bir siyasal, sosyal ve ekonomik düzenin kurulması ile olanaklı olduğunu kanıtlamaktadır. Toplumsal düzeni, güven ve istikrar arzetmeyen ülkelerde, yalın anlamı ile bazı sosyal güvenlik müesseselerinin var olması, o ülkeler desosyal güvenlik sisteminin kurulmuş olduğu anlamına gelmez. Demek oluyor ki, çağımızın değişen koşulları, kavramlarda ve

müesseselerin tanımlamalarında yeni anlayışlar getirmektedir.

Sosyal Güvenlik, özellikle hür teşebbüse dayalı Batılı Ekonomlerde ekonomik gücü elinde bulunduran sermaye sınıfına karşı, çalışanlara toplumsal ve çalışma güveni sağlamak yönünden oluşturulmuş bir sistemdir. Çalışma koşullarında insan onuruna yaraşır koşulların ve iş güvenliliğinin temini; ücretlerde adalet sağlama; çalışanların kazaya, işsizliğe, malümlüğe ve yaşlılığa karşı sigorta edilmesi karşımıza çağdaş sosyal güvenlik sistemini çıkarmıştır.

Bütünıyla sosyal güvenlik sistemi, Batılı ekonomik ve sosyal düzenin yaşaması ve süreklilik kazanmasında büyük etken olmuş; toplumsal denge sağlamakta etkin bir araç olarak kullanılmıştır. Bugün artık Batılı ülkelerde milli gelirin % 20 sine varan bir bölümünün sosyal güvenlikle ilgili konulara harcanması toplumsal bir zorunluluk olarak kabul edilmekte ve devletler sosyal güvenlik konusunda yeni etkin tedbirler almak çabası içerisine girmektedirler. Bu tutum, devlet giderlerine vergi vererek katılan sermaye sınıfında büyük desteğini kazanmaktadır. Zira, yalnız ücret geliri ile sağlanamayacak olan sosyal güvenliğin, bir sistem olarak kamu tarafından kurulması emek ve sermaye ilişkilerinin

de olumlu etkiler yaratmakta, sağlanan güven duygusu, sermaye ve emek arasında barışık bir ilişkiyi olanaklı kılmaktadır. Batılı ülkeler, sosyal güvenlik sistemini tüm sektör ve toplum katlarına yaygınlaştırarak toplumsal ve sektörler arası ilişkileri tutarlı ve yararlı düzeye ulaştırmışlardır.

B — TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK SORUNU VE SOSYAL ADALETLE İLİŞKİSİ :

Sosyal güvenlik sorunlarının çağdaş bir sorun olduğunu, ekonomik gelişmeyle beraber Toplumsal sınıflar arasında ekonomik gelişme farklılıklarından doğan sorunların çözülmesinde ve emek-sermaye ilişkilerinde olumlu bir iş birliği sağlamak yönünden etkin bir araç olarak kullanıldığı üstteki bölümde ifade olunmuştur.

Türkiyemizde sosyal güvenlik sorunu, devlet memurlarına hitap eden emekli sandığı bir yana bırakılırsa, 1950 ile başlayan ekonomik kalkınma hareketleriyle etkinliğini hissettirmiş ve sonuç olarak önemli bir adım sayılmak gereken «İşçi Sigortaları Kurumu» kurulmuştur.

Sosyal Güvenlik sisteminin bugünkü anlamıyla ele alınışı, Batı ülkelerinde görülen gelişmelerin ülkemizde de yaşanması ile mümkün olmuştur. 1950 ile başlayan

kalkınma hareketleri, Sanayileşme, İşçi sınıfının belirgin hale gelmesi, köyden göç şeklinde başlayan hızlı kenetlenme olayı, Sendikalaşma hareketleri evvelâ çalışanları hastalık, yaşlılık, kaza ve benzer durumlara karşı Sigorta ettirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Başlangıçta oldukça sınırlı bir gruba hitap eden sigorta düzeni, ekonomik gelişme ile beraber kapsamını genişletmiş ve nihayet plânlı dönemle beraber sorun «Sosyal Güvenlik» anlayışı içerisinde ele alınmıştır. İlk iş olarak «İşçi Sigortaları Kurumu» Sosyal Sigortalar Kurumu haline getirilmiş, kapsamı genişlemiş, başlangıçta yalnız çalışan bireye dönük olan Kurum, çalışanların eş ve çocuklarını da hastalık sigortası kapsamını almaya başlamıştır.

Yıllardan beri hiçbir toplumsal garanti olmayan serbest meslek erbabı, sanatkârlar ve işverenler de 1972 yılında çıkartılan bir kanunla, bu gün için hastalık dışında, sosyalrisklere karşı «Bağ-Kur» aracı ile sigorta olanağına kavuşmuşlardır.

1970 sonunda Sosyal Sigortalar Kurumu, T. C. Emekli Sandığı ile özel Banka ve Sigorta Şirketleri aracılığı ile yaklaşık olarak iki buçuk milyon kişinin sosyal güvenliği sağlanmıştır. BAĞ-KUR'la beraber sosyal güvenliğe kavuşanların

sayısının bir misli kadar artması beklenmektedir. Bu gelişmeleri olumlu saymakla beraber, sistemde aksayan taraflar bulunduğu da işaret etmek yararlı olacaktır.

Şöyleki 1965-1970 döneminde bir işçi çalıştıran iş yerlerinin sigorta kapsamına alınması olumlu bir gelişme olmakla beraber, aktif nüfusun içerisindeki sigortalı oranı ancak % 14 e ulaşabilmiştir. Tüm çalışan nüfusa göre sigortalı oranının çok düşük olduğu açıktır. Ayrıca, adil olmayan bir durum yaratmıştır.

Yıllardan beri, sözü edilmesine ve Sosyal Sigortalar çalışma raporlarına geçmiş olmasına rağmen, tarım kesiminde çalışanların Sosyal Sigortalara alınamayışı Türk sosyal güvenlik sisteminin en büyük noksan tarafını teşkil etmektedir. Geleneksel teknolojinin etkin olduğu tarım kesimi ve güç koşullar içerisindeki tarım işçileri bu şekilde geleneksel yoksullukları ile baş başa kalmaya devam etmektedirler.

Sosyal Sigortalar Kurumu ile Emekli Sandığı arasındaki sağlık ve diğer kolaylıklar yönünden mevcut farklılıklar ise, Güvenlik sisteminizin önemli aksak yanını teşkil etmektedir.

Esnaf, sanatkâr ve serbest meslek erbabı için kurulan BAĞ-

KUR'un kapsamı yönünden tarım kesimini dışarda bırakması ve hastalık gibi kısa dönemli riskleri koruyamaması hem sosyal güvenliğe aykırı düşmekte ve hem de hızlı gelişmesini etkin olacak bir unsurdan yoksun olarak kurulmuş sayılmaktadır.

Kısaca gelişmesini ve bugünkü düzeyini özetlemeye çalıştığımız Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, ekonomik gelişmeyle beraber, kuşkusuz Batılı düzeye ulaşmak olanağını bulacaktır. Aslında, büyük kaynakları gerektiren Sosyal Sigortalar; ekonomik kalkınma dönemindeki ülkeler için bu amaca ayrılacak kaynakların kıtlığı nedeniyle önemli engellerle karşılaşmaktadır.

Kaynaklarını üretken yatırımlara ayırmak zorunda olan ülkemizde, Sosyal Güvenlik yönünden gerekli tüm tedbirleri alamamaktadır. Bununla beraber, artık bu alana harcanan kaynakları bir araya getirmeye daha geniş kapsamlı ve tüm sektörleri içine alacak bir Sosyal Güvenlik sistemi geliştirmek zamanı gelmektedir. Bu bakımdan, bundan sonra alınacak tedbirlerin tutarlı bir Sosyal Güvenlik politikasına uygun olması ve kaynakların rasyonel kullanımına itina edilmesi gereklidir.

Ülkemizde Sosyal Güvenlik sisteminin yararlı ve kurulabilmesi

için gerekli koşullar üzerinde durulduğunda, Sosyal Güvenlik sisteminin, sosyal adaletin sağlanmasında en az âdil ücret kadar etkin olduğu görülecektir.

Sosyal adalet, kalkınmada, kalkınmaya katılan ekonomik faktörlerin katkıları arasında pay almalarını sağlayan sosyo-ekonomik politika olarak tanımlanmaktadır. Sosyal adaletin sağlanmasında başka istihdam politikası olmak üzere, âdil ücret politikası, vergi politikası, fırsat eşitliği ve sosyal güvenlik sisteminin kurulması araç olarak kullanılmaktadır. Türkiye-miz, Anayasamızın ikinci maddesiyle Devleti sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlamak suretiyle, sosyal ve ekonomik politikalara dengeli bir toplum olmanın gereği olan «Sosyal Adalet» politikasının etkin olmasını benimsemiştir. Bu bakımdan sosyal adaleti sağlamak yönünden alınacak tedbirler arasında sosyal güvenlik sistemine ilişkin çabalara büyük yer vermek doğal sayılmaktadır. Bu noktada da üzerinde önemle durmak gereken bir husus vardır ki, bunun ihmal edilmesi bir yerde sosyal adalet aracı olan sosyal güvenlik tedbirlerinin amacından saptarılması sonucunu doğuracaktır. Sosyal Güvenlik tedbirleri mutlaka tüm vatandaş ve sektörlerle yaygın olarak alınmalıdır. Çalışan ve ülke kalkınmasında şu veya bu oranda katkısı

olan kesimlerin bir bölümünde sosyal güvenlik tedbirlerini uygulayıp diğerlerinde uygulamamak, uzun sürede, çalışan guruplar arasında adaletsizlik, sektörler arasında cazibe, verim ve maliyet yönünden dengesizlikler yaratabilecektir. Bugün, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin en büyük kusuru budur. Bu durumun daha fazla devamı, anılan sakıncaların tüm olarak ortaya çıkmasına neden olacaktır. Sosyal adaletin sağlanmasında etkin bir araç olarak Sosyal Güvenlik tedbirlerinden yararlanabilmek için alınan tedbirleri tüm vatandaş ve sektörlerle yaygın hale getirmek ve sosyal güvenlik müesseselerinin sistemlerinde gerek sigortalılara getirdiği yükümlülükler, gerekse sağladıkları kolaylıklar yönünden yeknasaklık yaratmak ve kaynakların çok rasyonel kullanımını sağlamak zorunludur.

C — SONUÇ :

Konuyu sonuçlandırmadan önce, bir noktaya önemle dikkat çekmek dileğindeyiz.

Konuyu ele aldığımız andan beri sosyal güvenlik sisteminin bazı müesseselerin mevcudiyeti kadar bir ülkede cari sosyo-ekonomik ve siyasal düzenlede ilişkili bulunduğunu, salt olarak bazı toplumsal risklerin sigorta edilmesinin sosyal güvenlik yönünden yeterli sayılamayacağını açıklıkla ifade et-

miştik. Bu nedenle de sosyal güvenliği, sosyal adalet politikasının bir aracı olarak tanımladık. Bu tanımlama ile sosyal güvenliğin âdil ücret, herkese iş, herkese sağlık hakkı, fırsat eşitliği, vergi adaleti, insan onuruna yaraşır çalışma koşulları, çalışanların sendika kurmak hakkı ve nihayet toplu sözleşme ve grev hakları ile ancak bir bütünlük kazanabileceği sonucuna ulaşmıştık.

Sorunun bu çerçevede ele alınışı sosyal güvenliğin rejim ve rejimin istikrarı ile olan ilişkisini çok açık hale getirmektedir.

Ülkemizde halen yaşamakta bulunduğumuz siyasal bunalım içerisinde Türk toplumunun ve Türk

Demokrasisinin övünülecek en uygun yanını temsil eden bazı hak ve müesseselere, tüm iyi niyetlere rağmen, karşı çıkmak ve yozlaştırmak çabaları görülmektedir.

Türk Demokrasisi, geçtiğimiz dönemlerde, bazı aksaklıklara rağmen, sosyal adalet ve sosyal güvenlik yönünden ihtiyaçların ortaya çıkmasına, üzerlerinde tartışmalar yapılmasına ve bir takım tedbirlerin alınmasına olanak vermiştir. Gerçekde, Demokrasinin savunulma nedenide, bu düzenle sorunlarımızı çözümlmek olanağına olan inançtır. Bunun içindir ki, mevcut sosyal güvenlik haklarının teminatı ve daha da geliştirilmesi için Demokratik rejimin yaşatılması zorunludur.

Dergimize

Abone

Olunuz

Et Problemi

EKREM GÜRCAN

En mühim gıda unsurlarından biri olan et, hayvan yetiştirmenin göreneksel, ilmi metotlardan uzak, beslenme usullerinin kifayetsiz, sevkiyatın ve kesimlerin usulsüz yapılmasından, miktarının kifayetsiz kalitesinin düşük, fiyatının orta halli geliri olanların alamıyacağı kadar yüksek olduğu görülmektedir. Kasaplardan hastasına çızbız yapmak için 100 gram, et suyuna çorba yapmak için kemik alanlara çok rastlanılmaktadır. Bugünün reel et fiyatları 1960 senesine nazaran % 350 - 450 arasında fazla, memur maaşları ise % 50 - 75 arasında farklıdır. Bu durumda bir memur et yiyemeyecek vaziyete gelmiştir. Fiyat yükselmeleri gelir artmasından değil nüfus artış miktarı ile etin artış miktarının aynı

nisbette olmamasındandır.

İlmi metotlarla çalışmalar olur buda hayvan müstahsillerine öğretilirse et miktarı artıp ihtiyacımızı karşılar maliyet ve fiyatı düşer.

Bir ziraat memleketi olduğumuza göre çok miktarda haralar açarak buralarda hayvan türünün islâh edilerek daha çok et ve süt veren cinslerinin yetiştirilmesi kabildir. Buralardaki damızlık hayvanların nasıl yetiştirildiği müstahsile tatbiki ve ilmi bir şekilde öğretilir. Yetiştirilen bu hayvanlardan müstahsile dağıtılır, müstahsilin elindeki hayvanların döl lenmesi buralarda bu cins hayvanlardan sağlanır. Köy ihtiyar heyetlerine televizyonlar aldırılarak ve-

ya kredi ile satılarak köylünün dinleyip seyredebileceği saatlerde ziraatin hayvancılığın nasıl yapılacağı bunların mahsüllerinden en iyi bir şekilde nasıl istifade edileceği müstahsilin görüp dinleyebileceği kadar sık aralarla gösterilir, anlatılır. Köylüyü kalkındırmak için dağıtılıp bir işe yaramayan krediler yanında bu masraflar büyük bir yekün tutmaz çok faydalı neticeler verir.

İleri memleketlerde olmayıp memleketimize münhasır bulunan, gıda bakımından hiç faydası olmadığı gibi zararı olan süt kuzusu, kuzu, süt danası, malak, ovalak kesimine son verici tedbirler kararlar alınmalıdır. Ticari gayeden başka hiçbir faydası olmayan bu kesimlerle muazzam hayvan telefati olmaktadır. Hernekadar Ziraat Vekâletinin 28.8.1963 tarih ve 165 sayılı kararı ile canlı 12 kilodan küçük kuzuların kesimi yasak edilmişse de bu karar çok kifayetsiz olduğu gibi 5-6 kiloluk kuzuların kesildiği mezbahalarda ve kasaplarda alenen görülmektedir. Kanaatimce bu 12 kilo çok az olduğu gibi dana malak kesimlerinde bir takyidat koymamıştır. Keza gebe hayvanlarda kesilmektedir. Gebe hayvanların kesilmesine mani olunmalı 12 kiloluk ağırlık yerine kemale gelmiş orta bir hayvanın ağırlığı meselâ dişilerinin doğum yapabileceği bir

yaşa ve o yaştaki bir hayvanın ağırlığı esas alınmalı, bu karara dana, manda, keçi gibi kesim hayvanları da dahil edilmelidir.

İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlere kasaplık hayvanlar canlı olarak Kars, Erzurum, Diyarbakır, Gaziantep, Konya, Afyon, Eskişehir, Trabzon, Trakya gibi müstahsil bölgelerden getirilmektedir. İstanbul canlı hayvan satış yeri olan Pay mahallinde bu hayvanların çok zayıf olduğu görülmektedir. Sebebi sorulduktaki; Müstahsil bölgelerden 10-20 gün hatta daha fazla bir zamanda getirildiğini yollarda yemsizlikten, bakımsızlıktan, susuzluktan bazılarının telef olduğunu gelenlerin randumanlarından hayli kaybettiklerini ağır gelsin diye tartıdan evvel bol su içirdiklerinden bahsetmektedirler.

Bugün şehirlerde kesimlerin bir kısmı Et ve Balık Kurumu kombinalarında diğer kısmı belediyelerin kontrolü altında birkaç hususi şahıs tarafından mezbahalarda kesilip kasaplara satılmaktadır. Et ve Balık Kurumu kombinaları daha genişletilirse (bu kombina statüsünde tadilat yapılarak hususi şahısların bu kombinaların sermayesine iştirak ettirme şeklinde de olabilir) hususi şahısların burarda kesim yapma talebi karşılanır ambalaj, sevkiyat vs. hususlarda bu müesseselerden istifade etti-

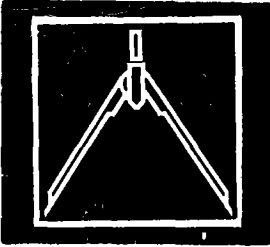
rilirse müstahsil bölgelerde yapılacak büyük kesimlerde hayvan besili, randumanı üzerinde olacağından daha çok ve kaliteli et verecek etin müştak maddeleri olan sakatat, deri, boynuz, kan ve gübresinden çok daha fazla istifade edilecek etin maliyeti düşecektir.

Kombinaların müstahsil bölgelerde kurulması etin maliyetini düşürür, miktarını artırır, kalitesini yükseltir.

Çünkü : Hayvanlar mezbahalarda kesilmek için günlerce aç susuz kalıp zayıflayıp eti azalır kalitesi bozulmayacak et miktarı artacak. Etin müştak maddeleri olan sakatat, deri, kan, gübre, vs. sinden daha fazla daha iyi istifade edilecek bunlardan istifade etin maliyetini düşürecek. Et kemiğinden buralarda ayrılacağından keza kemiklerinden toplu halde istifade edilip ziyan edilmeyecek. Sevkiyat

canlı hayvan yerine istifade edilen et kısımlarından olacağından nakliye masrafı az olacaktır.

Yukarıda izah ettiğim gibi; Müstahsilin numune bahçeleri, haralarda tatbiki olarak eğitilmesi, damızlık hayvan yetiştirip müstahsile dağıtılması, televizyonla müstahsilin istifade edeceği saatlerde yayınlar yapılması, köylere kredi ile televizyon dağıtılması, hayvan kesimlerinin müstehlik bölgelerde değil istihsal bölgelerinde yapılarak, bir, iki kiloluk paketler halinde müstehlik bölgelere sevki, kemale gelmemiş hayvanların kesimine mani olacak kararlar alıp şiddetli müeyyideler koyup çok sıkı bir şekilde takip edilmesi gibi tedbirlerle belki bir senelik et sıkıntısı çekilebilir ondan sonraki senelerde bilhassa 1980 senesinde olacağı tahmin edilen et sıkıntısından bahsetmek yersiz olur.

Türkiye'de İnşaat İstatistikleri

Yazan : Ali TOPALOĞLU

Bilindiği üzere 6785 sayılı İmar Kanununun 2 nci maddesi uyarınca belediye sınırları içinde yapılacak bütün yapılar için belediyelerden «İnşaat Ruhsatnamesi» alınması zorunludur. Gene aynı kanunun 16 ncı maddesinde ise bitmiş yapılar için «İskân Raporu» diğeri bir deyimle «Yapı Kullanma İzin Kâğıdı» alınması zaruri kılınmıştır.

Sözü geçen «Ruhsat» ve «İskân Raporları'nın» birer suretleri devamlı olarak Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü'ne gönderilmekte ve bu bilgiler yurdumuz inşaat faaliyetlerinin derlenmesi konusunda ana malzemeyi teşkil et-

mektedirler.

Sayın Okurlarımızın istifadesine sunduğumuz aşağıdaki satırlarda sadece binalar kaale alınmış olup yol, baraj köprü gibi diğer inşaat çeşitleri yazımızın kapsamına dahil edilmemiştir. Keza belediye örgütü bulunmayan köy ve bucakların sınırları içinde kalan yapılar ile büyük şehirlerde kanunsuz ve genellikle kaçak olarak yapılan «Gecekondular» da bu mahiyetleri icabı kapsam dışı kalmışlardır.

Yeni ve ilâve yapılar için belediyelerce verilen inşaat ruhsatnamelerini yıllara göre ayırırsak şu sonuçlara ulaşmaktayız.

	Adet	Kıymet (1000 TL)
1968	71.364	4.775.104
1969	74.600	6.987.331
1970	75.503	8.119.207
1971	74.471	7.174.874

Bu rakkamlar 1971 yılından itibaren gelişmenin durdurduğunu, hatta bir gerileme olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gerileme 1972 yılında da devam etmektedir. Nitekim 1971 yılının Ocak ayında 3.104 olan ruhsat sayısı 1972 yılının aynı ayında 2922'ye düşmüştür. Bu gerilemede yeni Emlâk Vergileri hakkında çıkarılan birbirini tutmaz çeşitli söylentiler kadar fertlerin e-
lindeki tasarrufları çeken sermaye piyasasındaki gelişmelerin etkisini de unutmamak gerekir. Nitekim son yıllarda tahsil ve hisse senedi piyasasında büyük gelişmeler olduğu gibi, vadeli mevduata verilen banka faizlerindeki artış dahi fertlere gayri menkul iradından çok daha cazip görünmeye başlamıştır.

1971 yılında verilen 74.471 ruhsatname'nin inşaat tiplerine göre bölümünü aşağıdaki gibidir.

Ev	43.235
Apartman	13.484
Ticari Yapı	8.014
Diğer Yapılar	9.738

Bu sayıları daire adedine göre değerlendirirsek 1971 yılında konut olarak 150.357 daire yapıldığı-

nı görürüz. Bu faaliyet hacmi yüksek nüfus artışı, hızlı şehirlileşme ve eskiyen binaların yıkılıp yenilenme zorunluğu gibi faktörler kaa-
le alındığında fevkâlade zayıf kalmakta ve sonuç olarak yüksek ki-
ra ve mesken buharı gibi olumsuz noktalara varılmaktadır. Gecekon-
du yapımının önlenememesini dahi aynı görüş açısından izah etmek kabildir.

1971 yılında toplam 16.911.460 metre karelik yüzölçümüne ulaşan yeni ve ilâve yapılara ait yatırım toplamı ise 7.174.874.000 TL. olmuştur. Bu yatırımın kullanma amaçlarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Amaç	Değer (1000 TL.)	Yüzde
Ev	1.460.640	20,36
Apartman	4.548.151	63,93
Ticari	533.784	7,44
Diğer	632.299	8,81
Toplam	7.174.874	%100

Bu rakkama 78.365.000 TL. toplam değerindeki 21.632 adet onarım ve tadilat çalışmasını da eklemek kabildir. Yukarıdaki tablonun tetkiki inşaat sektöründeki yatırımlarda en büyük payın Apartman tipi yapılara ait olduğunu göstermektedir. Nitekim eldeki verilere göre yurdumuzda Ticari Yapılar

için hiç ruhsat verilmemiş olan 24 il, Diğer Yapı Tipleri için hiç ruhsat verilmemiş olan 27 il bulunmaktadır. Bunlardan 6 il hakkında hiç bilgi derlenemediği göz önüne alınsa bile 1971 yılı içinde hiç bilgi derlenemediği göz önüne alınsa bile hiç ticari yapı yapılmamış 18 il kalmaktadır. Yani takriben her 4 ilimizden birinde hiç ticari yapı yapılmamış her 3 ilimizden birinde «Diğer Yapı Tipleri» için ruhsat alınmamıştır. Haklarında bilgi derlenemeyen 6 ilimiz Ağrı, Bingöl, Kars, Hakkari, Muş ve Tunceli'dir.

Oldukça faal gözüken ev ve apartman yapımında dahi büyük yük gelişmiş şehirlerimizin omuzlarına yüklenmiştir. Nitekim

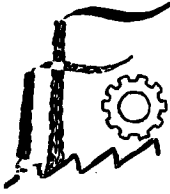
1972 yılının Ocak ayında hiç ev ruhsatı verilmemiş. 7 il ve hiç apartman ruhsatı verilmemiş 18 il olduğu bir gerçektir. İnşaat faaliyetlerinin illere göre dağılımı ayrı bir yazımızda ayrıca incelenecektir.

Son iki yıl için inşaat sektöründe görülen durgunluğun, bu sektöre ham madde temin eden sanayi dallarında dar boğazlar yarattığı muhakkaktır. Bu durgunluk 2. Beş Yıllık Plânın son iki yılında inşaat sektöründe umulan hedeflere ulaşılmaması sonucunu yaratmıştır. Dileğimiz, halen hazırlıkları ilerleyen 3. Beş Yıllık Plânda bu durgunluğu giderici tedbirlerin alınmış olması yönündedir.

Dergimize

Abone

Olunuz

Toprağa Bağlı Ekonomilerle Kentlere Bağlı Ekonomiler Arasında İlişkiler ve Olanaklar

Orhan ERDENEN

* Giriş : Köyün şehirlere göçü, sanayi yatırımları, Ortak Pazar, millî gelir artışı gibi birinci derecede önem taşıyan konular yanında, mahallî gibi gözüken konularda dahi, çevre, bölge, yurd ve dünya ilişkilerini hesaplamak iyi bir düşünce; bilhassa ekonomik programlama bakımından zorunlu görünüyor. Kanun ve karar-namelerin memleket ekonomisine yarar dereceleri de ancak bu ge-

niş açılardan saptanabilir.

Bu görüşle, toprağa bağlı ekonomilerle, kentlere bağlı ekonomileri, birbirleriyle sıkı ilişkileri bakımından ele aldık.

* Tabii çevre meselesi : şüphesiz iktisadî hayat, tabii çevrenin etkisi altındadır.

«Ekonominin yapısını yalnız siyasi, hukukî ve sosyal amillerle izah etmek doğru olmaz.

İktisadî hayat tabii çevrenin daima izlerini taşımakta ve bu çevreyi gözönünde bulundurmadan

(1) Prof. Dr. Cillov — Türkiye
Ekonomisi, giriş

hiç bir memleketin ekonomisini lâ-yikiyle kavramak mümkün olamamaktadır» (1).

* Türkiye topraklarının bölünüşü : Türkiye arazisinin arızalı bulunması, tarım bakımından verimsiz arazinin çoğalmasına sebep olmaktadır.

Türkiye topraklarının bölünüşü (1967)

	Hektar	Yüzdesi
Tarla arazisi	23.836.000	30.5
Çayır ve meralar	26.135.000	33.5
Bağ ve bahçeler	2.414.000	3.1
Ormanlar	12.578.000	16.1
Ürün getirmiyen topraklar	13.095.000	16.8
		100.— (2)

* Kalkınma memleketlerin durumu : Millî gelişleri yüksek olarak bilinen memleketlerin durumu incelendiğinde, şehir nüfusunun (ülke nüfusuna nazaran) % 60'ın üzerine çıktığı ve bu şehirleşme hareketinin sanayi hareketiyle birlikte, entegratif olarak geliştiği görülür.

Amerikan Kültür Merkezinde gösterilen dokümanter bir filmde: «bu gün, Amerika Birleşik Devletlerinin nüfusunun % 75 i şehirlerde yaşamakta olup; bu netice bizim ekonomik ve sanayi kalkınmamızı temin etmiştir» şeklinde bilhassa tekrarlanan ifadeler kullanılmıştır.

* Türkiye şehir nüfusu oranları :

Şehir nüfusunun artış oranları %	
1935 — 40 dönemi	14,3
1940 — 40 »	7,8
1945 — 50 »	11,9
1950 — 55 »	32,1
1955 — 60 »	27,9
1960 — 65 »	22,— (3)

* Şehirli ve köylü gelirleri : memleketimizde, şehirlerde iş bulmuş kimselere nazaran, ziraat veya ormancılığa bağlı fertlerin gelir oranı beş ilâ yirmibeş misli düşüktür.

Şehrin çeşitli çekim (gravitation) faktörleri yanında, hiç şüphesiz bu büyük gelir farkı ağır basmaktadır.

«Topraksız, toprağı yetersiz binlerce çiftçi ailesi geçim çabası içindedir. Ortakçılık, kiracılık şeklindeki işlenen topraklardan istenen ürün alınamamaktadır. Köy ve çevresinde geçimini sağlayamayan, gereği kadar emniyeti de bu-

(2 Tarım İstatistikleri Özeti, 1967.

(3 Prof. Cillov. a. g. e. sf. 91.

lunamayan çiftçi aileleri, şehirle-
re sızmakta, kendileri ve toplum
için çeşitli bunalımlara sebep ol-
maktadır.» (4).

Bu göç hareketi bir çok ülke
durumlarına göre 1 — tek yönlü
hareket (one-way movement), 2 —
münavebeli hareket (alternating
movement) şeklindedir.

Uluslar Arası Çalışma Teşki-
lâtı tek yönlü şehirleşme hareket-
lerine Brezilya, Venezüela, Irak'ı;
bazı araştırmacıların dairevi göç
(circular migration) dedikleri i-
kinci guruba bilhassa Afrika'yı
göstermektedir. Doğu Afrika'nın
bir çok ülkesinde, şehirli nüfusun
önemli bir kısmı geldiği köyü ile
sıkı ilgilerini muhafaza etmekte ve
nihaî olarak köyüne dönmektedir»
(5).

Bir müddetten beri, Türkiye
nüfusunun 1950 yılından sonra ar-
tan bu mekan ve çalışma değişik-
liğinde, şehrin çekimi kadar köyün

itimi de önemli bir role sahip ol-
maya başlamıştır.

Şu halde köylünün geçineme-
mesi, şehre göç edenlerin de an-
cak dört kişiden birinin şöyle böy-
le iş bulması ve son çalışma ista-
tistiklerine göre 1970 yılı ortasın-
da faal nüfusunun % 13,5 unun
işsiz olması nedenleri düşünülür-
ken, dengeli şehirleşme noksanı;
yatırımlar yerine paraziter sektör
teşekkülü gösterilmektedir.

Şehirleşmemiz kalkınan mem-
leketlerdekinin aksine, yığınlaşma
(agglomeration) halinde olmaktadır.
Son zamanlarda % 5 ile % 250
oranında bulunan, bu kanalıze ol-
mamış nüfus gücünün, sanayie dö-
nük büyük ziraî çiftliklerde kıs-
men tutulması görüşü de ortaya
atılmıştır. İleride bu konudan biraz
daha bahsedeceğiz.

* Üretim sektörleri itibariyle
Türkiye milli gelir dağılımı :

Üretim sektörleri itibariyle (cari fiyatlar)
Millî Gelir (milyon lira olarak)

	1948	1960	1963	1966	1968
Ziraat	4.692	19.238	25.142	30.161	31.988
Sanayi	926	6.887	9.462	13.727	17.670
İnşaat	280	2.097	4.477	5.437	7.099
Ticaret	961	3.453	4.550	6.465	7.907
Ulaştırma	406	3.029	4.366	5.632	7.481

(4) Prof. Dr. K. İlisulu - Milliyet, 4.12.1971

(5) Prof. Dr. N. Ekin - İktisat D., Kasım 1971.

İ K T İ S A T

Malî müesseseler	129	1.403	6.631	2.568	3.678
Serbest meslekler	325	2.145	2.976	4.128	5.267
Mesken gelirleri	238	2.029	2.713	3.691	4.724
Devlet Hizmetleri	878	3.580	5.485	7.833	9.572
Yurt içi gelir toplamı	8.835	44.671	59.802	79.642	95.387
Dış âlem gelirleri	— 20	— 313	— 212	+ 598	+ 303
Millî Gelir	8.815	44.358	59.590	80.240	95.690

(6)

* Tarımın Türkiye ekonomisindeki yeri :

«Tarımın Türkiye ekonomisi bakımından önemi pek büyüktür.

1 — Faal nüfusun büyük ekseriyetinin esas mesleği tarımdır. Halen Türkiye'de esas mesleği tarım olanların genel nüfusa oranı % 32 dir. (Ancak bu oranın 1955 te % 41 ve 1960 da % 36 olduğu dikkate alınırsa, ülkemizde tarım mesleğinin oranının düşme gösterdiği görülür.) Fakat, tarım sektöründe çalışanlar sayısı (genel nüfus yerine) 15 yaştan yukarı faal nüfusa nisbet edecek olursak, oranın % 72 ye yükseldiği görülecektir.

2 — Tarım, Türkiye'nin en mü-

him döviz kaynağını teşkil eder. İhracatımızın aşağı yukarı % 75 inin sırf ziraî mahsullerden (hayvancılık hariç) meydana geldiğini görüyoruz. Hayvansal ürünler ihracatını da bu guruba kattığımız zaman oran % 85 civarında yükselecektir.

Tarım ürünleri ihracatındaki dalgalanmalar, geniş ölçüde hava şartları ile ilgili olmasına rağmen, ziraî mahsul ihracatı yine de ön plânda bulunur» (7).

* Köyde doğanın köyde kalması ekonomik neticelerin gelince :

«Göyde doğan, köyde kalırsa, nüfus başına düşen tarım ürünü gittikçe azalır ve tarımın ekonomik hayata katkısı giderek yok olur. Tarım gelirinin artışı, köyde yaşayan nüfusun fazlalığına değil, tarım tekniğine ve işletme şartlarına

(6) Prof. Cillow - a. g. e. Sf. 124

(7) Prof. Cillow - a. g. e. Sf. 159-160

* Sektörlerin faktör fiatlarıyla net yurt içi gelirleri payları :

	1962	1963	1964	1965	1966
Tarım	41.2	41.2	39.4	36.8	36.8
Sanayi	16.7	16.8	17.5	18.4	18.6
İnşaat	5.7	5.6	5.8	5.9	6.—
Ticaret	9.2	9.1	9.5	9.8	9.7
Ulaştırma	6.5	6.6	6.7	6.9	6.9
Mali mües.					
serbest mes.	7.3	7.3	7.5	7.7	7.7
Konut	3.4	3.4	3.5	3.7	3.7
Devlet Hizmetleri	10.—	10.—	10.1	10.8	10.6
Yurt içi geliri	100.—	100.—	100.—	100.—	100.— (8)

bağlıdır. Kalkınmış ve kalkınmamış her ülkede şehirli nüfusu oranı artmaktadır. Bu nedenlerle köylerden şehirlere akının durdurulması yanlış ve olanaksız bir istektir.

Toprak ve tarım reformu şehirleşme hızını azaltma amacıyla değil, şehirleşmeyi arttırma ve finanse etme amacıyla olmalıdır.

Hızlı sanayileşme artık siyasal bir tercih olmaktan çıkmış, bir toplumsal zorunluluk haline gelmiştir. Bir yandan tarımda üretkenliği arttırır ve tarım bakımından da dışa muhtaç olma noktasından

kaçınırken, diğer yandan hızlı sanayileşme yardımı ile şehirlere gelenleri iş-güç sahibi yapmalıyız» (9).

* Reaya ve köylü, Reaya ve köylü Osmanlı tarımının çöküş ve iç değişiminin panoraması ve başlangıçta kendisinden sadece reaya yada sürü olarak söz edilen toprak insanlarının, köylü statüsüne dönüşümü tarihidir. Köylü sosyal bir terim olarak, tarım kesiminde kapitalist üretim ilişkilerinin belirişyle birlikte ortaya çıkan daha modern bir tipi ifade eder. Bu konuda iyi bir araştırma yapmış olan H. Avni Sanda, Türkiye tarımına modern anlamda özel mülkiyeti getiren 1858 Arazi Kanunnamesinde bile köylü teriminin kullanılmamış olduğuna dikkati çekmektedir.

(8) II. Beşyıllık Kalkınma Plânı - (Sf. 11)

(9) Tarhan Erdem - Milliyet, 4.51971

Köylülerden resmen, 1862 de Tuna ilinde ilk tarım sandıkları kurulurken söz edilecektir» (10).

* Tarım ekonomisi ve aşar :

Memleketimizde, «tarım tarihsel nedenlerle, Türkiyede ekonomiye istediği fazlayı veren tek kesim olmasına rağmen, yakın zamanlara kadar köylü için ağır bir vergi olan borçlanmaları, XIX. y. y. boyunca, âşâr vergisi gelirlerini yabancılara dış borçların başlıca karşılığı olarak gösterilmiştir. Tarih, bir ekonomik çıkmazı devralan İttihat ve Terakkici kadroyada aynı sürprizi hazırladı. Köylü edebiyatıyla iş başına gelen yeni iktidar, sonunda 4.4 milyar liralık ilk borçlanmasına karşılık olarak yine aşar vergisini göstermekten başka çare bulamamıştır» (11).

«Aşarın kaldırılması, büyük toprak sahipleri de dahil, çiftçiye, yeni rejimin bir hediyesidir. Bununla birlikte ekonomik açıdan âşârın kaldırılması, tartışma götürecek bir karardır. Aşâr, tarımdan alınan alışılmış ve yerleşmiş bir

cins gelir vergisi idi. Sanayileşme hareketine tarımın, gelir vergisi ödeyerek katılması gerekiyordu. Nitekim İkinci Dünya Savaşında tarımdan vergi alma zorunluğu çıkınca, âşâra benzer bir vergi koymaya gidilmiştir. Ünlü İngiliz Maliye Uzmanı Kaldor'un tarım vergisi teklifi, âşârdan esinlenmiş müterakki bir vergidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, iltizam usulü kaldırılıp, âşâr devlet memurları eliyle tahsil edilen müterakki bir vergi haline getirilebilseydi, tarım kazançlarının vergilendirilmesi sorunu, belki de çoktan çözümlenmiş olurdu» (12).

* II. Dünya Savaşını izleyen yıllarda, şehirlerde yaratılan iş imkânı ve sanayileşme hızı :

«Hızlı şehirleşmeye rağmen Türkiye'de şehirli nüfus oranı, sanayileşmiş ülkelere göre küçüktür. Batıda önce sanayileşme başlamış şehirleşme, sanayileşmenin devamının süre gelmiştir. Bu iki asırlık süreç içinde ve özellikle başlangıcında, genel nüfus artışı Türkiye'dekinden az olmuştur. Böylece şehirleşmenin «dengesi» kendiliğinden kurulmuş, şehirleşme ile sanayileşme birbirine yardımcı olmuşlardır.

Bizde ise, İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda nüfus artışı hızlanmış, tarımda makineleşmeye geçilmiş, büyük toprak sahipleri-

(10) Ali Gevgilili (Osmanlının Batısı ve H. Avni Şanda makalesi - 1970)

(11) Türkiyede 54 yıl öncesi Hareketleri (Sf. 29)

(12) D. Avcıoğlu - Türkiyenin Düzeni, (Sf. 235, C. I)

nin elindeki arazi yoğunluğu artmış, küçük toprak sahipleri verimsiz topraklarda kalmış ve fazla nüfus şehirlere akın etmiştir. Şehirlerde yaratılan iş imkânı ve sanayileşme hızı yeterli olmadığından, köyden gelenleri iktisadî ve sosyal gelişmeyi hızlandıracak bir şehirleşme ortamı bulamamışlar, uzun süre «şehirli» olamamışlardır. Bazılarının «şehirlerin köyleşmesi» dedikleri olay budur.

Hangi nedenlerle olursa olsun, şehirleşme ile birlikte, kısa sürelerde toplumun değer yargıları ilişkileri, kültürü, yapısı da değişmektedir. Bu değişiklikler her yıl

10.000 den yukarı ve 10.000 az nüfuslu yerlerde oturanlar (%)

Yıllar	10.000 den az (köy)	10.000 den fazla (şehir)
1927	83.6	16.4
1935	83.3	16.7
1940	82.0	18.0
1945	81.5	18.5
1950	81.3	18.7
1955	77.9	22.1
1960	74.4	25.6
1965	71.7	28.3 (14)

(13) Tarhan Erdem, 4.5.1971 - Milliyet

(14) Prof. H. Cillov - a. g. e. (Sf. 91)

(15) Tarhan Erdem - 4 Mayıs 1971, Milliyet.

şehirlerde 400 binin üstünde kişiye yeni iş imkânı yaratılmasını; 200 binden fazla aileye konut, okul, su, hastahane v.s. sağlanmasını zorunlu kılar» (13).

* Şehir nüfusu artış oranları :

«Ülkemizde şehirlerde 1950 yılında 3 milyon kişi oturmaktaydı. Bugün ise 11 milyon vatandaşımız (şehirli) dir.

Hızlı şehirleşmeye rağmen Türkiye'de şehirli nüfus oranı, sanayileşmiş ülkelere göre küçüktür» (15).

* Şehir, kasaba ve köy anlayışları :

Bu kıstaslar belirlediği gibi idar ve demografik olarak yapılmaktadır. Köy, kasaba, şehir ayrımları idarî anlayıştır. Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Başbakanlık İstatistik Enstitüsü 10.000 den yukarı; Birleşmiş Milletler Teşkilâtına göre 20.000 den yukarı yerleşmeler «şehir», bu miktarlardan aşağısı köydür. Kasaba deyimi nüfusuna göre ya şehir veya köy olarak kabul edilmektedir.

Ancak, şehir, ta M. Ö. ki yıllardan gelen kuruluşundan beri, ekonomik bir organizasyondur ve bu açıdan Ankara Mimarlar Odası - ciddi bir araştırma sonucu - şu kavrayıcı tarımı yapmaktadır: «Şehir

(kent), tarımsal olmayıyan üretim yapıları ve tüm üretimin denetlendiği, dağıtımının koordine edildiği, belirli teknolojinin beraberinde getirdiği büyüklük, yoğunluk, heterogenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme türüdür.»

* Asya üretim tarzı : «Kanunî Sultan Süleyman zamanında, Osmanlı toplumu, Batı ülkeleri gibi, feodal düzenin içindemiydi? Tarihçilerimizin bu soruya, hayır Osmanlı toplum düzeni, Batı feodalitesinden farklıdır» cevabını vermektedirler. Osmanlılarda merkezî bir devlet yapısı ile, toprakta devlet mülkiyetinin varlığı ve bir aristokratik hiyerarşinin olmayışı, (sipahi) nin (senyör) den çok memura, (reaya) nin ise (serf) ten çok (hür köylü) ye benzetilişi, tarihçilerimiz böyle bir düşünceye itmektedir. Ne varki, yalnız farkları belirtmekle yetinen tarihçilerimiz, (peki, Batı feodalitesi değildik, ama neydik?) sorusunu cevapsız bırakmaktadırlar.

Son zamanlarda üçüncü bir tez ortaya atılmıştır. Denilmektedir ki: (hayır, Osmanlı düzeni feodal değildir, Asya Üretim Tarzı'na dayanan bir düzendir). Bu deyiimi - müphem olarak - Mars, (Kapitalizm

Öncesi Ekonomi Şekilleri) isimli kitabında ortaya atmıştır. Burada bahsedilen atarşik köylerin, kendi aralarında hiç bir alış verişi yoktur. Şehir de, köy topluluklarına dayanan ekonominin bir parçası değildir. (Asya tarihi, şehir ile köyün farklılaşmamış bir çeşit birliğidir.) Şehir köyün içindedir, yani bir anlamda şehir yoktur, şehir, gerçek ekonomik yapının üzerine konulmuş bir (hükümdar karargâhı) ndan ibarettir» (16).

* Toprak islahat (reformunun) ele alınışının kısa tarihçesi : «Eski Osmanlı dirlik sisteminin yıkılışı sonucunda, Türk tarım ekonomisi, XIX. yüzyıl boyunca devam eden bir anarşi, yıkım ve sömürölme devrinden sonra, zamanımızda başlıca şu üç şekle girmişti : 1 — aile ekonomisine dayanan köylerde orta ve cüce işletme birimleri mülkiyetinin hakim olduğu şekil; 2 — ağalık mülkiyetinin hâkim olduğu ortakçı - kiracı işletmesi şekli; 3 — batı piyasa ekonomisi tesiri altında doğan kapitalist üretimli işletme rejiminin hâkim olduğu şekil.

Cumhuriyet'te devletçiliğin plânlaması zamanında bunların üçü de farklı açılardan sanayileşme hedeflerine ayak uyduracak durumda değildir» (17).

* İzmir İktisat Kongresi «17 Şubat 1923 günü açılmış olan İzmir

(16) D. Avecoğlu. a. g. c. - (Sf. 9, 10, 11).

(17) N. Berkes - a. g. e. (Sf. 114)

İktisat Kongresi toplumumuzdaki sınıfların kuvvet dengesini göstermek bakımından dikkat çekicidir. Kongreye işçisi, köylüsü, esnafı, tüccarı v.b. olarak bütün illerden gelen 1135 üye katılmıştır. Ne var ki, Kongrenin aldığı kararlar büyük tüccar ve toprak sahiplerinin yararına olmuştur. Ticaret İst. Birliği'nin başkan adayı Kâzım Karabekir Paşadır. Gazi'nin müsaadesiyle, paşa Kongre başkanlığına seçilecektir. Kongrede, toprak reformunun reddi ve grev hakkının geçiştirilişi de dikkat çekicidir.

Çiftçi temsilcileri, boş çiftçiliklerin köylüler arasında paylaştırılmasına oy birliği ile ve şiddetle karşı çıkacaklardır» (18).

Niyazi Berkes'e göre : «Kongreye hâkim olan Kâzım Karabekir Paşa, ekonomik meseleleri, din, gelenek, ahlâk açısından gören acaip bir yasa kabul ettirdi. Kongre sanki, ekonomik kalkınma meseleleri için değil de, ahlâkî islâh için toplanmıştı. Kongrede ilk defa olarak Mahmut Esat Bozkurt devletçilik fikrini ortaya attı; fakat fazla ilgi toplamadı. Asıl ilgi kazanan yön, sanayii, ticareti, eğitimi teşvik, köylü yükünü hafifletme, büyük toprak sahiplerine kolaylıklar sağ-

lama tedbirlerine gidilmesi idi. Kongrede köylü temsil edilmemişti» (19).

* Eski Tarım Bakanlarından Cavid Oral ise, 12 Mart muhturasından sonra aktüel hâle gelen ve üzerinde çalışılan toprak reformu için (1.12.1971 tarihli Milliyet'te) şöyle yazıyor : «4753 ve 5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunları varken, 12 Mart 1971 den sonra kurulan hükümet'in toprak reformu için yeniden mevzuat hazırlamasına şu itirazlarımız vardır : Toprak Reformu Temel İlkeleri ve (19) N. Berkes - a. g. c. - (Sf. 92) stratejisi kararnamesi ve Toprak Reformu Ön Tedbirler Tasarısı, memleket gerçeklerini realist olarak göz önünde tutmadan ve yürürlükte olan 4753 ve 5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile bu güne kadar hazırlanmış yedi adet tarım ve toprak reformu tasarılarına da falza bir değer vermeden, nev'i kendine mahsus bir nitelikte hazırlanmış bir tasarı olmuştur. Sanki herkese verilecek toprak varmış gibi, vatandaşlarda bir hayâl inkisarı yaratacak olan, vatandaşları toprak talebine dâvet eden maddeyi düzeltmek suretiyle eldeki dar ve kıt toprak rezervini üretimde faydalı olabilecek ehliyetli topraksız vatandaşları topraklandırmaya çaba gösterecek, öte yandan bu günkü sosyo-ekonomik şart

(18) D. Avcıoğlu - a. g. e. - (i, Sf. 226, 230, 233)

larımıza göre ayarlanacak ve tavanı makûl ölçülerde saptanacak, millî gelire katkıda bulunan, yurdumuza döviz getirecek nitelikte ve modern teknolojik metodlarla çalışan, sürekli ve mevsimlik işçi kullanarak istihdama ve sosyal hayata hizmeti olan, vergisini muntazam ödüyen, kısa bir deyimle büyük arazi değil, fakat düzenli, optimum sermaye ve bilgiye dayanan işletmeleri koruyacak bir toprak reformunun millet menfaatini sağlayacağı yararlılığın hududu yoktur.»

* 27 Mayıs ihtilâlinden sonra hazırlanan 1961 Anayasası'nda Toprak Reformu (Madde : 37 de);

«Devlet, toprağın, verimli ola-

rak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.

Toprak dağıtımı, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz» demek suretiyle hükümetlere görev vermiştir.

Memleketimiz fikir hayatında yeni ufuklar açan ve bazı düşüncelerce: getirdiği müesseseleriyle, ilk defa tarih sahnesinde Türk Dev

Türkiye'de ziraî mülkiyet

Mülklerin büyüklüğü (dönüm)	Mülk sayısı	Kapladıkları sahanın özel tarım topraklarının yüzdesi			
		yüzdesi	saha (dönüm)	yüzdesi	
5.000 den yukarı (büyük mülkler)	418	0.02	6.400.000	3.70	
500-5000 arası (orta mülkler)	5.764	0.23	17.200.000	9.95	
500 den aşağı (küçük mülkler)	2.493.000	99.75	149.180.000	86.35	
		100.—	172.780.000	100.—	(20)

(20) Porf. Cillov - a. g. e. (Sf. 170)

letin teşekkül ettiği ifade edilen 1961 Anayasasının, yukarıdaki maddesi hükmü olmasaydı, toprak meselesi, reformu ve diğer paralellerde ekonomik olaylar bu denli münakaşa edilemeyecek ve kararlar alınamıyacaktı.

* Türkiye'de ziraî mülkiyet oranları :

* Toprak reformu neden gerçekleşmedi?

«Çağdaş uygarlık yolunda atılması gerekli ilk ve en önemli adım, toprak düzeninde prekapitalizasyonun temeline toprak reformu yatmaktadır. Toprak reformunun ilk ve en ateşli savunucuları, sosyalistler değil, İngiltere'nin, büyük liberal iktisatçılarıdır.

Cumhuriyet Türkiye'si, çağdaş uygarlık davasının bu en önemli meselesine el atamamıştır. Zafer'den sonrahissedilen baskı, topraklarını kaybetmek değil, aksine genişletmek istiyen eşrafın baskısıdır.

Hilâfetin kaldırılması, lâiyklik, öğretim birliği, tekkelerin kapanması, Medeni Kanun vb. gibi devrimler de cesur hareketlerdi. Ama bunlar, toprak reformu gibi toprak

lumsal yapıyı bir çırpıda temelden değiştirecek nitelikte hareketler değildi. Bu devrimler, eşrafın yeni toprakları ele geçirerek zenginleşmesine ve köylü üzerindeki egemenliğini sürdürmesine engel olmuyordu.

1924 Anayasası, 74. maddesi ile, toprak reformu yolunu kapamıştır. Maddede, «değer pahası peşin verilmedikçe, hiç bir kimse'nin malî istimvâl ve mülkü istimlâk olunamaz» demektedir. Ağa ve beylere maliyeti sıfır olan bu araziye, devletin yüz milyonlar ödeyebilmesine imkân yoktu. Nitekim 1937 yılında bir toprak reformuna niyetlenince, ilk iş olarak, Anayasa'nın bu hükmünü değiştirmek gerekmiştir: «Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları devlet tarafından idare etmek için istimlâk olunacak arazi ve ormanların istimlâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tâyin olunur.

1945'te Toprak Kanunu çıkarılmış, fakat aşağıdan gelen güçlü bir baskı sonucu olmadığı içindir ki, kanun çıkarılamamıştır» (21).

«Hemen her sanayileşme çabasının başarısı için, toprak hukuku tarım teknolojisi ve ekonomisini kapsayacak temelli reformlar her yerde zarurî bir halde olması na rağmen, en çok burada işler kı-

(21) D. Avcıoğlu - a. e. e (Sf. 233, 234, 235)

naniyor. Çünkü, bilhassa geri kalmış memleketlerde yerleşik çıkarlar en çok bu alanda köklüdür. Hele devlet bu çıkar temsilcilerinin eline geçtiği taktirde, kalkınmanın başarı şanslarının yanına kocaman bir sual işareti koymak gerekir» (22).

* Tarımda modernleşme, kitlenin yenileşme ve kalkınma arzuları DPT II. Beşyılık Kalkınma Plânı'nda şöyle tesbit edilmiştir: «Türk tarımı modernleşme eğilimi içindedir. Türkiye'de traktör sayısı 1945 te 1100'den 1965'de 54.700'e çıkmış; traktörle işlenen arazide aynı dönemde 87.000 hektardan 4.100.000 hektara yükselmiştir. 1948 - 1952 döneminde hektar başına ortalama 0,14 kg. sunî gübre tüketilirken bu ortalama 1965 te 8,6 kg. a erişmiştir. Sulanan arazi 1966 da 1.500.000 hektarı bulmuştur.

Tarımın modernleşmesinin kitlenin yenilenme ve kalkınma arzularını karşılayabilmesi, böylece üretim artarken olumsuz sosyal davranışlara yol açılmaması, modern tarım girdilerinden ve Devletin sağladığı kredi ve diğer destek-

lerden küçük işletmelerin de doğrudan doğruya yararlanmalarını sağlamaya bağlıdır. Yenileşmeyi arzulayan kitlenin beklediklerini hızla elde etmesi kalkınmaya yönelten değer yargılarının devam ve gelişmesi bakımından çok önemlidir.

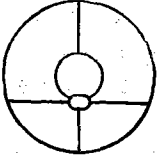
Bu iktisadî gelişme yanında köye giden hizmetlerin artması sosyal gelişme için önemli bir faktör olmaktadır.

Bu gelişmelerin yanı sıra bölgeler arasındaki gelişme durumlarının farklılığı devam etmektedir. Gelişme gücünü ortaya koyan davranışlar bütün bölgelerde görülmekle birlikte az gelişmiş bölgelerin kıt olan tasarruf ve vasıflı iş gücü kaynaklarının gelişmiş bölgelerde yoğunlaşmasıyla sorun ağırlaşmaktadır.

İş gücü bileşiminde meydana gelen değişimler modernleşmeyi göstermektedir. 1955 yılında sanayi sektöründe istihdam edilenlerin 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranı % 7,3 iken, bu oran 1965 yılında % 8,7 yi bulmuştur. Hizmetler sektöründe aynı oran 1955 yılında % 7,5 den 1965 yılında % 10'a yükselmiştir. Bu göstergeler insangücü yapısının hareketliliğini ve hızla modernleşme yönünde değiştiğini göstermektedir.»

(Devam edecek)

(22) N. Berkes - a.g.e. (Sf. 113 - 114) .

Ayın İktisadi, Mali, Hukuki ve Sosyal Mevzuatı

Derleyen : Mehmet EMANET

DANIŞTAY 4 ÜNCÜ DAİRESİNİN KARARLARINDAN

Esas No. : 1967/2732 Şirket aktifine kayıtlı fabrikanın kiraya ve
Karar No. : 1969/4567 rilmesinden elde edilen gelir ticareî ka-
zançtır.

Karar Ta. : 31.10.1969 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 70 nci

maddesinde; gayrimenkullerin bir işletmenin bilânçosuna dahil bulunması halinde elde olunan iradın ticarî kazancın tesbitine müteallik hükümlere göre tesbit olunacağı hükmüne bağlanmış olup, varlığı hukuken devam etmekte bulunan kolektif şirketin bilânçosuna dahil un fabrikasının işletilmeyerek kiraya verilmesi suretiyle sağlanan iradın şirketin ticarî kazancı içinde mütalâa edilmesi icabeder.

Dâvanın bu nedenle kabulü ile dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına, 31.10.1969 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Esas No. : 1968/3324 Ticarî münasebete dayanan borç vermelerde
Karar No. : 1969/624 de aksi isbat edilmedikçe faiz alınmadığını
 kabul edilmesi gerekir.
Karar Ta. : 19.2.1969 DÂVA : 1963 takvim yılında muhtelif şahıs-

lara faiz karşılığı borç para verdiği tesbit edilen ödevli adına salınan gelir vergisi ve kaçakçılık cezasını; ödevlinin esas işinin fabrikatörlük ve pamuk alım satımı olduğu, borç paraların pamuk müstahsillerine verildiğinin 16.8.1965 tarihli inceleme raporunda zikredilmiş bulunduğu, bu durum karşısında, söz konusu paraların pamuk alımı gayesiyle müstahsile avans olarak verildiğinin ve karşılığında faiz alındığının ise tesbit edilemediğinin anlaşıldığı gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu kararının dilekçede yazılı nedenlerle bozulması isteğinden ibarettir.

KARAR : Temyiz Komisyonu kararı aynı gerekçe ve nedenlerle yerinde görüldüğünden vergi dairesi müdürlüğünce açılan dâva 19.2.1969 gününde oybirliğiyle reddine karar verildi.

Yurt dışındaki servetin mala tahvili

Esas No. : 1968/69 Yurt dışındaki servetin mala tahvil ederek,
Karar No. : 1970/616 bedelsiz ithalât yoluyla yurda getirip satan
Karar Ta. : 10.2.1970 nın elde ettiği kazanç ticarî kazançtır.

Taksitle gayrimenkul satışı

Esas No. : 1968/6061 İşçilere taksitle satılan mallar dolayısıyla,
Karar No. : 1970/2323 taksit bedelini tahsil eden sendikaya buna
Karar Ta. : 28.10.1970 karşılık mal bedelinin % 5-7'si nisbetinde
 ödenen meblâğ gider yazılabilir.

YARGITAY 9 UNCU HUKUK DAİRESİ KARARLARINDAN **Limited şirkette ortak olan müdürün sigortalılık durumu**

Esas No. : 15190 Limited şirketlerde ortaklardan seçilen mü-
Karar No. : 21655 dür ile şirket arasındaki ilişki vekâlet olup
 hizmet ilişkisi değildir. Bu sebeble ortak
 olan müdür sigortalı sayılamaz.

Mali müşavirlerin sigortalılık durumu

Esas No. : 22078 Müşavirlik işlerini kendi serbest meslek
Karar No. : 25098 bürosunda yapan ve işyerinde çalışmayan
Karar Ta. : 14.12.1971 mali müşavir sigortalı kabul edilmesi mümkün değildir.

Müfettişe kayıt ibraz edilmemesi neticeleri

Esas No. : 17873 İşveren tarafından Sosyal Sigortalar Kurumu müfettişine kayıt ibraz edilmemesi re'sen ölçümleme sebebidir. Kurumca prim ölçümlemesine gidilir.

Hususî oto masrafları

Esas No. : 1969/140 Hususî otomobil masraf ve amortismanı
Karar No. : 1969/5382 ücretten indirilecek giderler arasında değildir.
Karar Ta. : 27.11.1969

Kira bedelinin gider yazılması

Esas No. : 1967/3149 Sahibi bulunduğu konutlardan bir kısmını
Karar No. : 1968/2774 kiraya veren, bir kısmını ise bedelsiz olarak usul ve fûruuna tahsis eden gayrimenkul sahipleri dahi kira ile oturdukları konutların kira bedelini gider olarak yazabilirler.

Gayrisafi hasılatтан gider olarak düşme yapılması

Esas No. : 1967/1536 Götürü gider esasını kabul eden gayrimenkul sermaye iradı sahipleri, oturdukları konutların kirasını gayrisafi hasılatтан gider olarak düşemezler.

Eşe ait gayrimenkul geliri

Esas No. : 1967/1564 Birlikte ikâmet edilen gayrimenkule ait kira bedeli eşe ait gayrimenkul gelirinden
Karar No. : 1969/2723 tenzil edilebilir.
Karar Ta. : 3.6.1969

Götürü ve gerçek gider esasının uygulanması

Esas No. : 1969/4496 Eşine ve kendisine ait olan iki gayrimenkul

Karar No. : 1970/4880 kulden birine götürü, diğerine gerçek gider
Karar Ta. : 13.10.1970 esasının uygulanmasında kanuna aykırılık yoktur.

Borç para dolayısıyla alınan faiz

Esas No. : 1967/981 Büyük miktardaki meblağların, günün ikti-
Karar No. : 1967/6129 sadî şartları muvacehesinde karşılıksız ve-
Karar Ta. : 5.11.1970 rilmesi düşünülemez. Bir defaya mahsus olmak üzere verilen borç para dolayısıyla elde edilen faiz, menkul sermaye iradidir.

Senet masrafları

Esas No. : 1968/890 Türk Ticaret kanunu'nun 635 nci maddesi-
Karar No. : 1970/4925 ne göre aldığı ihbarı kendi cirantasına bil-
Karar Ta. : 13.10.1970 dirme mecburiyetini yerine getirmeyen ci- rantanın bu senetle ilgili olarak yaptığı masrafların kendisine ait olması gereklidir.

Gider yazılan ücretler

Esas No. : 1964/4435 Gider yazılan ücretlerin imzalı ücret bord-
Karar No. : 1969/554 rolarına istinat etmesi asıl ise de, aksi vur-
Karar Ta. : 17.2.1969 ku bulunduğu, ücretlerden kesilen vergile- rin muhtasar beyanname ile vergi dairesine yatırıldığı tevsik edilebiliyorsa, bu ücretlerin de gider yazılmış olmasını kabul etmek gerekir.

Şahsî paranın gider yazılması

Esas No. : 1960/1819 Bankadan çekilen paranın şahsî işlerde kul-
Karar No. : 1966/166 lanılan kısmı gider yazılamaz.
Karar Ta. : 21.1.1966

Adi ortaklıkta ödenen ücretler

Esas No. : 1969/2491 Adi ortaklıklarda ortaklardan birine hizmeti
Karar No. : 1970/2491 karşılığı ödenen ücretler gider yazılamaz.
Karar Ta. : 30.5.1970

Tazminatın gider yazılması

Esas No. : 1969/6740 Yanında çalıştırdığı şoförün sebebiyet ver-
Karar No. : 1970/7836 diği kaza dolayısıyla ödediği tazminatın gi-
Karar Ta. : 21.12.1970 der yazılabilir.

İş Mahkemesi kararlarında temyiz süresi

Esas No. : 15217 İş Mahkemelerimizin kararları tefhim tari-
Karar No. : 21232 hinden itibaren sekiz gün içinde temyiz
olunabilir.

Karar Ta. : 11.10.1971 Dâvanın yetkisizlik yönünden reddedilmiş
olması halinde dahî avukatlık ücret tarifesine göre dâvalı yararına
vekâlet ücreti takdir edilmesi gerekir.

Meslek hastalığı ve sorumluluk

Esas No. : 14823 İşçinin meslek hastalığına yakalanmasın-
Karar No. : 21406 da, eski ve yeni işverenin ayrı ayrı kusurlu
Karar Ta. : 18.10.1971 olduğu bilirkişi raporunda belirtilmiş ise,
her işveren kusuru nisbetinde ve ayrı ayrı mesûldür.

Sendika görevlilerine işten çıkarma tazminatının ödenmesi

Esas No. : 14330 274 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde
Karar No. : 21207 derpiş edilen sendikacılık tazminatının
Karar Ta. : 11.10.1971 toplu sözleşmeye konulması ve işten çı-
karılan görevliye tazminatının ödenmesi halinde yasaya dayanılarak
ikinci bir defa tazminata hükmedilemez.

Aracının sorumluluğu

Esas No. : 9635 Aracı (taşaron) marifetiyle yaptırılan iş-
Karar No. : 13633 lerde aracı Sosyal Sigoratlar Kurumu'na
Karar Ta. : 11.6.1971 karşı asıl işverenle birlikte sorumludur.

Bu sebeple, re'sen ölçümlemeye karşı yapılan itirazı reddeden
Komisyon kararı aleyhine aracı da İş Mahkemesi'nde dâva açabilir.

İşkolunu tayin yetkisi

Esas No. : 22411 Bir işin veya bir işyerinde yapılmakta olan
Karar No. : 21687 işlerin hangi işkolundan sayılacağına ka-
Karar Ta. : 25.10.1971 rar vermek yetkisi Çalışma Bakanlığı'na

aittir. İlgililer bu kararlar aleyhine Danıştay'a başvurabilirler.

Yüzde usulü ile çalışan işçinin fazla mesai ücreti

Esas No. : 5899 Yüzde usulü ile çalışan bir işçinin işveren
Karar No. : 20177 tarafından garanti edilmiş bir ücreti varsa,
Karar Ta. : 29.9.1971 fazla çalışma parası bunun üzerinden hesa-
bedilir.

Yüzdelerin bir aylık tutarı, garanti ücreti ile bunun üzerinden hesaplanan fazla çalışma parası tutarını geçiyorsa işveren ayrıca fazla çalışma parası ödemeğe zorlanamaz.

S.S. Kurumu Genel Müdürlüğü

Genelge : 1427

Tarih : 15.7.1971

Zamanından evvel tasdik ettirilen işyeri kayıtlarının geçerli sayılması

213 sayılı vergi usu İkanununun 221 nci maddesinde defter tasdik zamanı belirtilmiş olmakla beraber, mükellefin tasdike tabi defterinin kanunda tesbit edilen müddeten evvel asdik ettirilmiş olmasında kanuna aykırı bir cihet bulunmamaktadır. Ancak ilgili kanunun 223 ncü madesinde tasdike tabi defterlerin işyerinin, işyeri olmıyanlar için ikametgahın bulunduğu yerdeki noter veya noterlik görevini yapmakla mükellef olanlar tarafından tasdik olunacağı hükme bağlanmış olduğundan mezkûr madde hükmüne aykırı olarak tasdik ettirilmiş olan defterlerin hiç tasdik ettirilmemiş sayılacağından geçerli addedilmemesi gerekir.

istikbaldeki emniyetiniz tasarrufunuzdur

**tasarruf
mevduatında
istanbulun
mutena semtleri**

**HARBIYE ve
FENERBAHÇE'de**

lüks

**APARTMAN
DAİRELERİ**

**zengin ve çeşitli
para ikramiyeleri**

kuruluş 1946

sermayesi 80.000.000 TL

PARANIZIN İSTİKBALİNİZİN İŞİNİZİN GARANTİSİ

GARANTİ BANKASI

72⁹ DE
mutluluğunuzu

AJANSTEK

GÜNEY SANAYİ tamamlayacaktır

(Ajanstek 72/136)

Otomatik Aygaz Termosifonu

şehir suyuyla
olduğu gibi
basıncsız
depo suyuyla da
çalışır.

Daha rahat bir yaşama için

YURT İÇİ
ve

YURT DIŞI

BANKACILIK İŞLEMLERİNİZDE

Sürat
Emniyet
Kolaylık

AKBANK

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı tuğlası

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

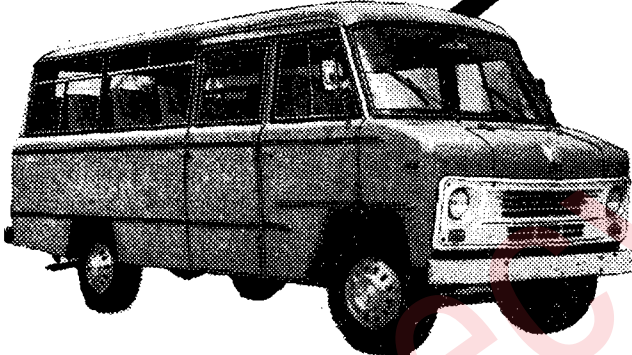
Mz. : 44 30 40

22

St

International®

17 kişilik küçük otobüs MİDİBÜS

MARKAMIZ
KALITEMİZİN
GARANTİSİDİR

PEŞİN SATIŞ FİYATI: 130.000 TL

TÜRKİYE GENEL DİSTRİBÜTÖRÜ

MOTORLU ARAÇLAR TİCARET. A.Ş.

4. LEVENT - İSTANBUL TEL: 64 09 17 - 64 06 16 - 64 00 69

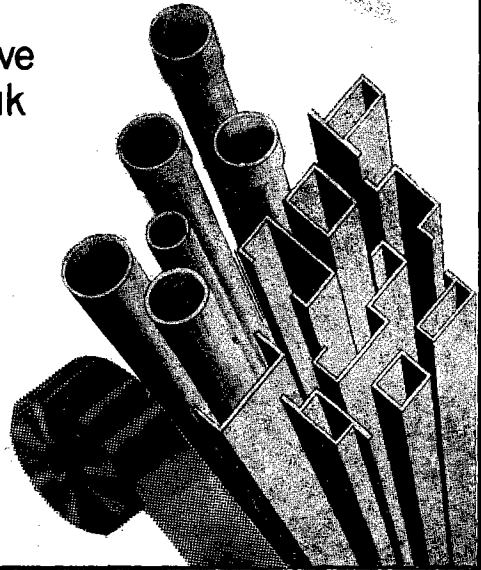
Başkent Reklam Ajansı

Borusan mamulleri dış pazarlarda

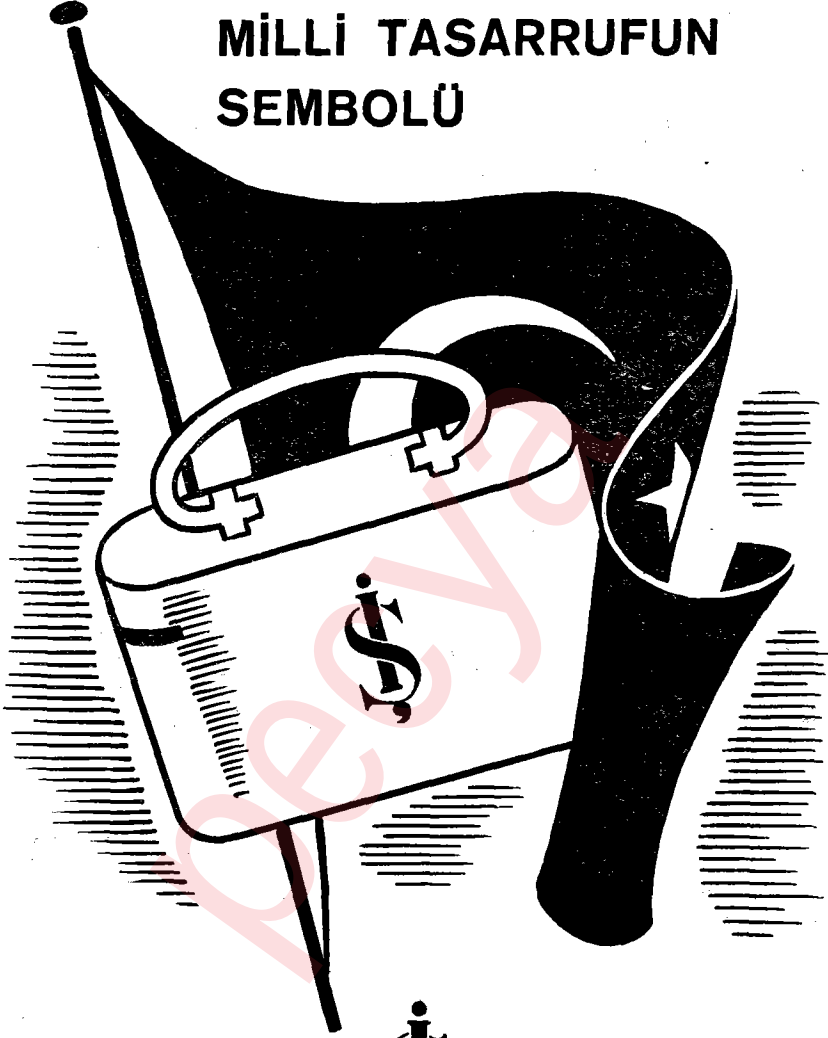

1971 de 6 yabancı
ülkede bütün Avrupa
mamulleri ile
boy ölçüştük ve
başarı kazandık

BS **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

**MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ**

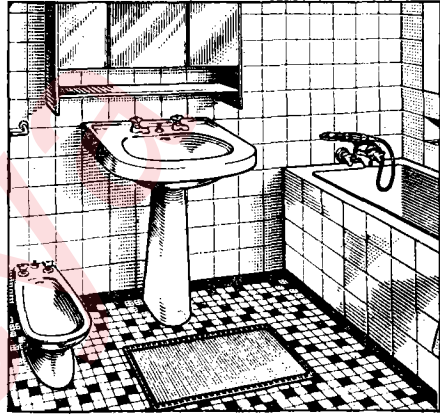
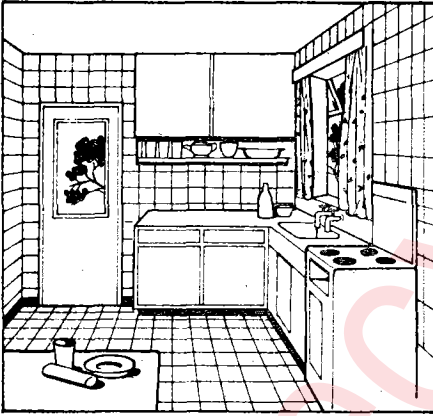

TÜRKİYE \$ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

eşsiz kalite eşsiz güzellik

İşte Çanakkale Seramik Fayanslarına
dünya çapında ün kazandıran iki özellik.

KS

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6
Tel.: 49 19 90 - 49 74 76

Başlıca Mamulleri:

FAYANS
KAROSERAMİK
KAROMOZAİK
İZOLÂTÖR
ELEKTROPORSELEN

**1971 Yılında
En Yüksek Kar Sağlayan
Kamu İktisadi
Devlet Kuruluşu
(390 Milyon TL.)**

**Türkiye
Demir ve Çelik İşletmeleri
Genel Müdürlüğü
Karabük**

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR.

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

HOS BAG

**ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR**